

Adviezen en tips bij Nieuwkomers

(Nieuwkomers zijn anderstalige kinderen die rechtstreeks uit het buitenland komen)

Algemeen:

Normaal gesproken hebben jonge kinderen geen problemen met het leren van 2 talen. Als de T2-ontwikkeling erg traag op gang komt, moet er gekeken worden naar de kwaliteit van de T1-ontwikkeling. Ouders kunnen daar informatie over geven.

Bij oudere kinderen wordt het leren van een tweede taal moeilijker. Hun achterstand in de tweede taal is groter dan bij jonge kinderen. Oudere kinderen hebben een grotere woordenschat en van hen wordt verwacht dat ze zelf informatie tot zich kunnen nemen door lezen. Neveninstromers hebben meer Nederlandse taal in te halen en vinden minder goed aansluiting bij het niveau van hun jaargroep.

Hoe succesvol het leren van een tweede taal bij kinderen zal verlopen, is moeilijk te voorspellen. Het aantal factoren dat hierbij een rol speelt, is erg groot: motivatie, attitude, tijd, intelligentie, leeftijd, cognitieve ontwikkeling, sociale vaardigheden en de sociaal- economische status van de leerling zijn er slechts een paar.

U hoeft zich echter geen zorgen te maken als een kind maar langzaam vorderingen maakt. Vaak begrijpt het meer dan het kan zeggen: de passieve kennis is dan groter dan de actieve kennis. Het niveau van de moedertaal is wel medebepalend voor het niveau van de tweede taal. Vaardigheden verworven in de ene taal werken door in de andere taal, als er maar voldoende motivatie en oefenmogelijkheden zijn.

Een andere belangrijke factor voor succes is de **tijd** die aan het Nederlands wordt besteed: taal leer je in interactie, dat betekent dat een kind de taal sneller zal leren al hij/zij veel Nederlands aanbod krijgt in interactie met andere Nederlandstalige kinderen of volwassenen.

Nieuwkomers leren de Nederlandse taal door luisteren en kijken naar anderen. Het kan zijn dat een nieuwkomer de eerste periode op school niet terug praat. Dit is niet erg en wordt in de literatuur aangeduid als; de stille periode.

Taalaanbod:

- Spreek altijd **correct Nederlands**. Dus niet: 'Jij appel hebben?', maar: 'Wil je een appel?' Leerkrachten zijn het voorbeeld: als u gebrekkig Nederlands spreekt, bestaat de kans dat kinderen uw taalgebruik overnemen.
- Geef korte duidelijke opdrachten. Gebruik hierbij gebaren en mimiek
- Koppel de nieuwkomer aan een Nederlandstalig maatje, die ze wegwijs kan maken door de dag heen.
- Pas uw **spreeksnelheid** aan. Spreek langzamer door kort te pauzeren tussen de woorden, door beter te articuleren en woorden vollediger uit te spreken.
- Stem het niveau van je instructie (woordkeus en zinsbouw) af op het kind. Dit houdt in dat je voor het begrip zoveel mogelijk bekende woorden gebruikt in je instructie (anders begrijpt het kind je niet) maar voeg ook nieuwe woorden toe (woordenschatuitbreiding).
- **Benoem** zoveel mogelijk de handelingen van het kind ("jij schrijft 'de bal'", "jij kleurt de boom groen"), maar ook wat er verder in de klas gebeurt (" Jesse trekt zijn jas aan") Als handelingen

veel worden herhaald is de kans groot dat veel woorden kinderen spontaan oppikken (jas aantrekken, veter strikken, fruit eten, etc.)

- Leerkraft: "het potlood slijpen?" "ja jij mag het potlood slijpen")
- Gebruik **makkelijke woorden**. Praat liever over het bed dan over het poppenbed of over de tas in plaats van de boodschappentas. Ook zogenaamde 'transparante' woorden kunnen nuttig zijn: die zijn ongeveer hetzelfde in de moedertaal van het kind. Zo gebruik je bij Franstalige of Engelstalige kinderen liever een woord als 'fantastisch' of 'excellent' dan 'geweldig', omdat ze dat herkennen en dus zonder extra uitleg begrijpen.
- Gebruik **eenvoudige korte zinnen**. Dus niet: 'Pak maar even je jasje, dat daar aan de kapstok hangt', maar wel: 'Pak je jas. Je jas hangt aan de kapstok. Daar.'
- Ondersteun het taalaanbod met **mimiek, gebaren, handelingen** en **materialen**: wijs dingen aan, laat plaatjes zien, doe iets voor.
- **Herhaal** veel en **herformuleer**. Bijvoorbeeld: 'Wat ben je daar aan het tekenen? Jij tekent. Wat teken je? Hier, wat teken je?'

Interactie met een nieuwkomer:

- Stille periode: kinderen zullen al wel wat begrijpen (passief/receptief taalgebruik) van onze taal, maar vinden het nog te lastig om zelf te spreken (actief/productief taalgebruik).
- Vraag in de eerste maand(en) geen actieve taal van een nieuwkomer.
- Als het kind spreekt corrigeer niet maar geef zijn uitingen op een correcte manier terug Kind: "potlood?" Leerkraft: "het potlood slijpen?" "ja jij mag het potlood slijpen")
- Topicalisatie: zet belangrijke termen vooraan in de zin. Spreek ze eerst geïsoleerd uit en pas daarna in een eenvoudige zin. ("Kleuren". "We gaan vandaag kleuren".)
- **Controleer** of het kind de instructie heeft begrepen. Door te vragen of hij/zij het begrepen heeft en door observatie. Kinderen net nieuw in Nederland hebben waarschijnlijk te weinig woorden tot hun beschikking om antwoord te geven. Ook weet je niet of hij/zij de vraag "Heb je het begrepen?" begrijpt. Als het kind niet (passend) reageert, pas dan je taalaanbod aan. Herformuleer de vraag/opdracht.
- Stel verschillende soorten vragen. Open vragen als: 'Wat wil je doen?' kunnen erg moeilijk zijn. Begin met meer gesloten vragen: 'Wil je iets leuks doen?', 'Is voetballen leuk of niet leuk?', 'Is dit een bal?'
- Als kinderen het moeilijk vinden om te praten kun je gelijktijdig tekenen wat je zegt of wat je denkt dat het kind wil vertellen. Zo kan er toch een gesprek op gang komen.
- Geef kinderen de tijd om te reageren en volg de interesses van het kind. Bepaal niet altijd zelf het gespreksonderwerp. Als u bijvoorbeeld merkt dat een kind een boek of iets anders bij zich heeft waarin het erg geïnteresseerd is, vraag dan of hij of zij het wil laten zien en er iets over kan vertellen.
- Geef feedback: als een kind iets niet goed zegt, herhaal dan de uiting in verbeterde vorm. Bijvoorbeeld: 'Ik pop.' 'Ja, jij pakt de pop.' Door feedback te geven laat u merken dat u naar het kind luistert. Dat motiveert om meer te praten. Herhaal dus wat het kind zegt, reageer met 'Mmm', 'Ja', 'O'.
- Spreek ook waardering uit voor wat er gezegd wordt. Zeg niet alleen 'Goed zo!', maar benoem ook wát er goed is. Bijvoorbeeld als u vraagt of het mooi weer is vandaag en het antwoord is: 'Zon', dan kunt u zeggen: 'Heel goed, de zon schijnt. Dat heb je goed gezien.'

Klankonderwijs voor de nieuwkomer:

- Klankonderwijs heeft hoge prioriteit bij nieuwkomers. Wanneer klanken onvoldoende ingeslepen zijn, kan dat problemen geven in de verder woordenschatontwikkeling. Ga na welke Nederlandse klanken ze kennen in de moedertaal. Leer de klanken aan die ze niet kennen aan de hand van de klankmethode die jullie op school hanteren. Het gaat hier met name om de uitspraak van de klank. Let hierbij op dat de leerling de klank op de juiste manier positioneert in de mond. (Een tijdje logopedie kan hier een hulpmiddel bij zijn)

- Realiseer je dat de lange en twee-teken klanken typisch Nederlands zijn en dat andere talen een andere uitspraak kunnen kennen voor medeklinkers. (b.v een /g/ klank voor de letter /h/).
- Op de website van <http://www.stichtingtaalhulp.nl/> zijn goed uitgesproken klanken te horen

Woordenschat bij nieuwkomers:

- Kinderen breiden hun woordenschat op twee manieren uit: intentioneel (door ze woorden expliciet aan te leren) en incidenteel (doordat ze woorden toevallig oppikken). Intentioneel leren gaat erg langzaam – tot 500 woorden per jaar in de moedertaal –, maar in de praktijk (incidenteel) leren kinderen in hun moedertaal jaarlijks zo'n 3000 woorden: ze pikken woorden en betekenissen op uit de context. Een rijk woordenschataanbod is dus noodzakelijk voor woordenschatuitbreiding.
- Maak in de praktijk gebruik van de Viertak (bronnenboek: 'met woorden in de weer' van Verhallen en van der Nulft). De **vier stappen**: voorbereiden, semantiseren, consolideren en controleren. Werk met woordclusters.
- Consolideren is een belangrijk proces. De nieuwkomer dient de woorden eerst passief te beheersen, daarna actief. Koppel de nieuwkomer aan een klasgenootje die hem bijvoorbeeld 10 nieuwe woorden per week gaat leren.
- Laat hem gebruik maken van een beeldwoordenboek b.v. Beeldwoordenboek van D. Faber, of de meertalige beeldwoordenboeken van Van Dale (ned/eng, ned/pools, ned/Turks)
- Zorg altijd voor een woordenboek moedertaal-Nederlands
- Gebruik google translate
- Zorg dat er overal in de klas woordkaartjes hangen met lidwoord op alle voorwerpen
- Benoem zoveel mogelijk wat je doet en wijs aan wat je zegt
- Leer de klas een aantal woorden uit de moedertaal van de nieuwkomer om de groep te laten ervaren hoe lastig het is om een nieuwe taal te leren.
- Laat hem een kladschrift maken, waar hij door de dag heen woorden in kan verzamelen die hij op momenten dat hij niet mee kan doen met de groep op kan gaan zoeken, inclusief een passend plaatje erbij (eventueel met een maatje)
- Besteed expliciet aandacht aan de woordenschat. Maak woordclusters en consolideer intensief. In de bijlage van het welkomspakket zitten gevarieerde consolideeroefeningen.
- Leer het zelfstandig naamwoord altijd mét het lidwoord aan. 'Zien is Snappen' van Jose Coenen geeft een handvat hoe je de lidwoorden aan kan leren.
- Het spelen van memoryspelletjes kan al snel gebeuren. M.b.v. Google kunnen woordkaartjes met plaatjes gemaakt worden of kijk op de website van <http://www.jufsanne.com/woordkaarten/woordkaartenindex.html>
- Laat in tweetallen pictionary (op bord tekenen + raden) spelen met de woorden. Zie voor meer ideeën <http://www.taalpilots.nl/implementatiekoffer/kwaliteitskaarten> met woorden aan de gang
- Leg een persoonlijk woordenboekje aan voor de neveninstromer waar de woorden met lidwoord thematisch worden gerangschikt. Kijk voor manieren om daar afbeeldingen bij te plaatsen (tijdschriften, internet tekeningen etc.)

Dag rooster voor een nieuwkomer:

- Maak een individueel dag rooster voor de leerling, waarop hij/zij kan zien wat hij/zij kan doen per les. In het begin kost dat even tijd om te maken, maar daar heb je door je dag heen veel profijt van.
- Visualiseer het dag rooster; pictogrammen zijn te vinden op www.sclera.be

Sociaal-emotioneel:

- F.C. de wereld (te downloaden via www.pharos.nl)

Door: Evelien van Asperen en Jan Baan, uitgeverij Pharos

Voor vluchtelingen in het basisonderwijs. F.C. De Wereld legt de nadruk op het eigen vermogen van het kind om de – soms gruwelijke – ervaringen te verwerken en aan de toekomst te werken. De school vervult in dit proces een belangrijke rol. Hopelijk biedt het project een handvat voor leerkrachten in de omgang met 'hun' kinderen

Handelingsadviezen voor ouders van nieuwkomers;

- Als de ouders gebrekkig of geen Nederlands spreken moeten ze in de moedertaal (T1) tegen het kind spreken. Het is bevorderend voor de taalontwikkeling van kinderen als ouders ook zo snel mogelijk Nederlands te gaan leren.. Het is verder van belang dat de ouders de moedertaal van hun kind blijven stimuleren (vaak voorlezen, veel praten met het kind). Onderzoek heeft bewezen dat een goede T1 ontwikkeling de T2 taal ten goed komt.
- Als een van de ouders Nederlands spreekt en de ander niet, is het wenselijk dat die ene ouder altijd Nederlands (T2) tegen het kind spreekt en de andere in de moedertaal spreekt (OPOL → One Parent One Language). Dit creëert een duidelijke taalsituatie voor het kind. Het moet dus weten tegen wie het in welke taal moet spreken, anders ontstaat er verwarring.
- Gebrekkig Nederlands spreken tegen jonge kinderen moet voorkomen worden, omdat ze dit gaan overnemen.
- Adviseer de ouders om thuis bewust aan taalstimulering te doen (kijken naar goede kinderprogramma's op t.v., bibliotheekbezoek, voorlezen, liedjes zingen, versjes opzeggen, praten met het kind, spelletjes spelen, interesse tonen enz.)

Aanvullende handelingsadviezen voor neveninstromers:

Neveninstromers zijn kinderen in de leeftijd van 6 en ouder die rechtstreeks vanuit een ander land instromen op een school in Nederland. Ze kunnen in het land van herkomst onderwijs hebben gehad. Soms kan het ook zijn dat ze geen onderwijs hebben gehad.

De verhuizing naar Nederland zal niet in alle gevallen vlekkeloos verlopen. Afhankelijk van de culturele achtergrond en de situatie thuis zullen deze kinderen zich gemakkelijk of minder gemakkelijk een plekje kunnen verwerven in de klas en school.

Neveninstromers maken in korte tijd veel veranderingen mee. Ga daar rustig mee om. Vraag niet teveel van het kind, maar zorg dat het zich welkom voelt in de klas.

- Probeer het leerniveau van neveninstromer te bepalen. Vaak wordt een neveninstromer een klas onder zijn leeftijdsniveau geplaatst vanwege het niet kennen van de Nederlandse taal. Dit is echter niet altijd nodig.
- Pas het rooster voor de nieuwkomer aan en bekijk per les wat de nieuwkomer doet, wanneer de lesstof voor de rest van de klas te hoog gegrepen is. Voorkom dat de nieuwkomer zit te niksken of lessen moet bijwonen die hij niet kan volgen. Zo gaat onderwijstijd verloren, die hij juist zo hard nodig heeft.
- Visualiseer je instructies
- Maak altijd een afweging of de neveninstromer met de groep mee kan doen of individueel (eventueel met maatje) aan de slag gaat.
- Vraag je per les af wat het leerdoel voor de neveninstromer is, pas deze aan op een passend en haalbaar niveau.
- Met een andere taal komt over het algemeen ook een andere cultuur mee. Ga per vak/onderwerp/woord na wat de neveninstromer hierover wel of niet zou kunnen weten vanuit zijn achtergrond.
- Vul 'wachtmomenten' tijdens de lessen altijd zinvol op: laat ze bijvoorbeeld puzzelen, piccolo e.d. om het logisch denken te bevorderen. Of laat ze luisteren naar een prentenboek op de computer (zinvol voor alle leerlingen van het basisonderwijs).
- Zien is Snappen (Jose Coenen) is een bronnenboek voor het aanleren van de zinsbouw.
- Zorg dat de leerling altijd zinvol bezig is op zijn eigen niveau

- Bij <http://www.kitpublishers.nl/33740/KIT-Publishers/KIT-Publishers-Catalogue?ThemeID=14> zijn boekjes te koop over verschillende landen, speciaal geschreven voor kinderen. Leuk om het boek van land van herkomst van de neveninstromer in de klas te hebben en te laten zien aan de klas.
- Overvraag ze niet, maar stel wel haalbare doelen

Lezen:

- Splits begrijpend lezen en technisch lezen. Ga dit zien als 2 losse vakken. Wanneer de neveninstromer aan technisch lezen werkt, hoeft hij niet te begrijpen wat hij leest. Hij dient de woorden wel correct uit te spreken. Denk hierbij aan wisselrijtjes, boekjes lezen zonder doel het te begrijpen e.d.
- Voor begrijpend lezen kan gebruik gemaakt worden van de hardop-denken-strategie.
- Bij begrijpend lezen houdt je als doel dat hij 90-95% tekstdekking moet hebben, om een tekst echt te kunnen begrijpen. De nieuwkomer moet dus bijna alle woorden uit de tekst kennen. Kies liever voor een klein stukje tekst (bijvoorbeeld 1 alinea van Nieuwsbegrip), dat hij helemaal begrijpt dan een lange tekst waar hij vervolgens maar weinig van begrijpt.
- Wanneer de nieuwkomer tijdens de leesles niet verder kan, laat hem/haar een leesboek uit de moedertaal lezen.

Spelling:

- Over het algemeen beginnen de nieuwkomers vooraan met spelling. Zorg dat hij/zij de instructie krijgt die hij nodig heeft. Als dit klas doorbrekend kan (bijvoorbeeld aansluiten bij begin groep 4), maak daar dan gebruik van.

Rekenen:

- Leer rekenbegrippen expliciet aan.
- Sluit aan bij het niveau van de nieuwkomer en pas je materialen daar op aan. Indien nodig materialen uit de onderbouw halen.
- Kale sommen kunnen de meeste nieuwkomers over het algemeen al maken. Laat ze deze maken als ze de klasseninstructie onvoldoende kunnen volgen. Zo zijn ze zinvol bezig.

WO vakken:

- Laat ze een PowerPoint maken over hun eigen land
- Stel haalbare doelen; bijvoorbeeld laat ze de hoofdsteden van Europa leren.
- Toets alleen wat de nieuwkomer aangeboden heeft gekregen.

Aanvullende handelingsadviezen onderinstromers:

Onderinstromers hebben een achterstand in de Nederlandse taal van 4/5 jaar. Deze achterstand is moeilijk in te lopen en kan zelfs toenemen. Voor het verwerven van een tweede taal is het daarom essentieel om gericht aandacht te besteden aan het ontwikkelen van woordenschat. Zowel school als ouders spelen daar een belangrijke rol in. Evalueer de voortgang daarom regelmatig met de ouders en bekijk wat er thuis geoefend kan worden.

- Gebruik 'Klein Beginnen' (CED groep, uit te lenen bij NT2 steunpunt van het TOV) voor het aanleren van de woordenschat. De methode biedt leerkrachten praktische handvatten en suggesties voor de aanpak van allerlei dagelijkse kleuteractiviteiten. Deze activiteiten zijn verdeeld over 17 thema's
- Zorg dat je planmatig liefst elke dag 10 minuten met het kind kunt werken aan woordenschat; liefst op de 4-takt manier van Verhallen en Verhallen
- Werk in thema's en begin altijd met woorden die ze nodig hebben op school ('thema 'school')
- Zorg voor prentenboeken in de klas die aansluiten bij het thema
- Zorg voor zoveel mogelijk visualiseren:
- Zoek plaatmateriaal van de woorden die aangeboden worden binnen een thema
- Maak een thema tafel of thema hoek voor het nieuwe kind

- Maak een woordmuur met afbeeldingen van alle woorden
- Schrijf de woorden bij afbeeldingen met lidwoord erbij
- Plak naambordjes op voorwerpen in de klas (met lidwoord)
- Probeer zoveel mogelijk handelend de taal te ondersteunen
- Geef uitingen van onderinstromers in een goede zin terug
- Als kinderen het moeilijk vinden om te praten kun je gelijktijdig tekenen wat je zegt of wat je denkt dat het kind wil vertellen. Zo kan er toch een gesprek op gang komen
- Stel een kind (kinderen) aan die een maatje zijn voor de onderinstomer.
- De andere kinderen uit de klas kunnen de onderinstomer ook helpen bij de taalverwerving
- Spullen benoemen in de klas
- Mee gaan naar WC, schoolplein en voorwerpen benoemen
- Taalpelletjes spelen (raadspellen: doek over themavorwerpen; welke voorwerp is wegenomen; voorwerpen voelen en raden; omschrijven van woorden en raden, pictionary etc.)
- Kijk welke materialen uit de kleuterklassen gebruikt kunnen worden (spelmateriaal, werkbladen)
- Gebruik bij het stimuleren van de woordenschat het zgn. vier-taktmodel: voorbereken - semantiseren (uitleggen) - consolideren (herhalen) - controleren (toetsen), zoals beschreven in het boek 'Met woorden in de weer' van Marianne Verhallen en Dirkje van der Nulff
- Aanvullende thema's en werkmateriaal zijn te vinden op www.kleutergroep.nl
- De belangrijkste tip is: zorg dat het kind lekker in z'n vel zit en laat het veel spelen (met andere kinderen) in een rijke taalomgeving. Normaal gesproken komt de taal bij jonge kinderen dan wel op gang. Zeker als er ook nog regelmatig individuele begeleiding gegeven wordt.
- Probeer een paar woordjes uit de moedertaal van het kind op internet op te zoeken en te spreken zoals : goed en mooi, dank je wel, prima (gebruik www.googlevertaal.nl)
- Met een ander taal komt ook een andere cultuur je klas binnen. Probeer hier op internet wat van te weten te komen.
- Interactief voorlezen: zie bijlage voor een stappenplan.

Bijlage 1**Het jonge kind**

Voorleestips (interactief)

Een boekje kiezen dat bij het ontwikkelingsniveau en concentratie past.

In het begin nog boeken met weinig tekst zoals de Eric Carle boeken of Dribbel, de mol die wil weten wie er op zijn kop gepoept heeft enz.

Aanbieding als volgt:

Vooraf:

1. Samen kijken naar de voorkant, titel. Waar zou het over gaan? Alvast een beetje “verklappen” wie de hoofdrol heeft, wat er gebeuren gaat enz. (prikkel van de nieuwsgierigheid)
2. Samen kijken naar de plaatjes in het boek.
3. Taal uitlokken door zoveel mogelijk het kind zelf het initiatief te laten nemen tot aanwijzen of benoemen/vertellen (De volwassene volgt)
4. Verduidelijk onbekende woorden, begrippen of tekst (uitleggen)
5. Eventueel zelf iets aanwijzen en wat je ziet ook zelf benoemen. (vermijd teveel vragen)
6. Herhaling: opnieuw samen kijken en dan per blad met eigen woorden vertellen. (kort alleen de essentie) of letterlijk de tekst (boekentaal) voorlezen.
7. Opnieuw samen kijken: met behulp van de platen taal uitlokken, wat zie je? wie is dat, wat doet ie, wat gebeurt hier?
8. Spelletje, platen uit het boek kopiëren en door het kind in de goede volgorde laten leggen. (kan ook voor in de verteltas)
9. Spelletje: verhaal naspelen met behulp van poppetjes, beestjes, boompjes en ander spel materiaal enz. (bijvoorbeeld: ieder speelt een rol)
10. Het verhaal vaak herhalen ter bevordering van het taal en verhaalbegrip

Manier van vertellen en voorlezen:

- Lees langzaam, articuleer goed, kijk het kind regelmatig aan bij het betrokken houden bij het boek
- Lees aantrekkelijk door stemgebruik: wisseling in volume (hard en zacht), tempo (vlug en langzaam), klemtoon en intonatie.
- Vertel met eigen woorden als het kind nog niet in staat is om naar het complete verhaal te luisteren
- geef het kind gelegenheid om te reageren op het verhaal
- stel open vragen zoals wie, wat en waar. Maak de vragen dan moeilijker: hoe en waarom.
- Laat het kind praten vanuit zijn eigen ervaringen en ga daar op in
- vraag een keer bij spannende momenten hoe het kind denkt dat het verhaal verder zou kunnen gaan
- benoem bij wijze van grapje eens expres bepaalde namen of begrippen verkeerd zodat het kind deze kan herstellen

Na het voorlezen:

- vat na het voorlezen de belangrijkste elementen van het verhaal samen
- laat het kind het verhaal navertellen, gebruik eventueel de platen van het boek om het hierbij op weg te helpen
- leg zo mogelijk een link naar vergelijkbare ervaringen en gebeurtenissen uit het leven van het kind
- ga vanuit aanwijsboeken op zoek naar voorwerpen in de eigen omgeving, b.v. de wasmachine, de blikopener
- zing een toepasselijk liedje bij het verhaal
- laat de gekopieerde platen uit het boek in de goede volgorde naleggen
- stel bij herhaald voorlezen steeds nieuwe vragen

- pas de geleerde woorden steeds opnieuw bewust toe in dagelijkse situaties